

Samen aan zet

Werken aan de kracht van een veilige groep

15 korte activiteiten voor de hele school

**WEEK
TEGEN
PESTEN**

Dit materiaal is ontwikkeld door de makers van Kwink voor sociaal-emotioneel leren (Kwintessens, Amersfoort) in het kader van de Week Tegen Pesten 2020 van Stichting School & Veiligheid www.weektegenpesten.com.

KWINK
VOOR SOCIAAL-EMOTIONEEL LEREN

Inleiding

Samen aan zet. Dat is dit jaar het centrale thema van de Week Tegen Pesten. In dit katern *Kwink & de Week Tegen Pesten* geven de makers van *Kwink* suggesties om per bouw elke dag van de week op een speelse en zinvolle manier kort aandacht te besteden aan dit belangrijke thema.

De initiatiefnemers van de Week Tegen Pesten - de Stichting School & Veiligheid - verantwoorden het thema als volgt:

De Week Tegen Pesten 2020 gaat nog meer dan in andere jaren over het belang van een sterke groep vormen en over met elkaar een positieve start maken. De Week Tegen Pesten heeft (red. net als *Kwink*) de opgave om na de eerste start na de schoolvakantie met elkaar het gesprek te voeren hoe we het komende jaar met elkaar willen optrekken. Het doet zeker na deze periode van het coronavirus nóg meer een beroep op het vakmanschap van de leraar door op het groepsvormingsproces te letten; door nog meer en bewuster te sturen op de verschillende fases van dit proces.

Vanuit de theorie van de groepsdynamica weten we dat groepen altijd in beweging zijn en zich voortdurend ontwikkelen. In de beginfase, de start van het schooljaar, zijn groepen leerlingen tamelijk vormloos en ongeorganiseerd. Hier ligt een expliciete rol voor de leraar, hem/haar staat hier wat te doen.

Normingfase is belangrijk

In het groepsvormingsproces is de fase van norming van cruciaal belang om de toon te zetten, het groepsvormingsproces te structureren en organiseren in normen en rollen. Welke normen worden binnen de groep afgesproken en hoe en waartoe pak je dit aan? Het samen vaststellen van de normen is een fundamenteel onderdeel om je groep structuur te geven. Normen zorgen voor stroomlijning van interacties, waardoor ze de groep stabiliteit en emotionele rust geven.

Het thema van de Week Tegen Pesten - *Samen aan zet* - focust zich daarom met name op het onderdeel norming binnen de verschillende stappen van het groepsproces. De focus ligt bij de leraar die in eerste instantie hier zijn/haar rol neemt, die zich bewust is van deze rol van sturen van het proces en over de normen die je met *elkaar* gaat afspreken. Door dit bewust en met aandacht te doen, is het verloop van de volgende fase, de stormingfase, milder en met een langetermijneffect, namelijk minder probleemgedrag in de klas.

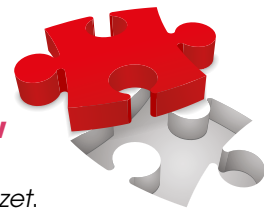
Samen aan zet is een actieve boodschap die wordt ingezet om samen met de klas, de hele school, afspraken te maken over de normen. De klus wordt samen geklaard, met als doel dat iedereen zich prettig en veilig voelt in de groep.

En dat is ook precies de doelstelling van Kwink!

Veel plezier met de vijf speelse werkvormen per bouw voor elke dag.

De Week Tegen Pesten (www.weektegenpesten.com) is een initiatief van Stichting School & Veiligheid. Stichting School & Veiligheid ondersteunt scholen bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat. www.schoolenveiligheid.nl

Activiteiten in de Week Tegen Pesten voor onder-, midden- en bovenbouw

Je kunt elke dag van deze Week Tegen Pesten aandacht besteden aan het thema *Samen aan zet*. Die activiteiten differentiëren we naar onder-, midden- en bovenbouw. We geven praktische suggesties, passend bij een doelstelling per dag. We werken daarin met de symboliek van *puzzelstukjes*. Elk puzzelstukje staat voor een kind in de groep. De puzzelstukjes samen vormen een groep: ze kunnen niet zonder elkaar. De groep is dus met elkaar verantwoordelijk om samen aan zet te blijven in het bewaken van die groepssamenhang en het vrolijke, positieve en krachtige beeld (de totale puzzel) van de groep.

ONDERBOUW

MAANDAG:

Wij kennen elkaar en zijn samen een groep

Vorbereiding

Geef elk kind een groot puzzelstuk op een stevig stuk papier. Maak die puzzelstukken zo dat ze uiteindelijk allemaal in elkaar passen.

opdrachten

Elk kind tekent, schildert en/of plakt op het puzzelstuk iets kenmerkends over zichzelf. Bereid dit voor in een gesprek, zodat wat kinderen op het puzzelstuk verwerken echt iets zegt over wie ze zijn. Denk aan begrippen als: waar houd je van, waar word je vrolijk van, wat maakt je boos, wie is belangrijk voor jou, wat is je lievelingsdier enz.

Klaar? Leg alle puzzelstukken op een grote stapel. Elk kind mag om de beurt een puzzelstuk pakken. Het vertelt wat het ziet. Weet de groep van wie dit puzzelstuk is?

Probeer daarna met de hele groep de puzzelstukken aan elkaar te leggen. Plak ze aan elkaar en geef deze 'groeps-puzzel' een prominente plek in het lokaal.

DINSDAG:

Wij hebben in onze groep duidelijke afspraken

Vorbereiding

Zorg voor een lange strook stevig papier. Daarop komen uiteindelijk de belangrijkste afspraken van de groep. Knip uit de strook papier een aantal puzzelstukken; op zo'n manier dat die stukken uiteindelijk weer die lange strook vormen.

opdrachten

Houd een gesprek over de afspraken in de groep. Welke kennen de kinderen al? Ga eventueel naar verschillende plekken waar die afspraken vooral gelden: in de hoeken, in de kring, op de gang, in de toiletruimte, op het plein, in de speelzaal.

ONDERBOUW (vervolg)

Laat twee kinderen (indien mogelijk op de betreffende locatie) de afspraken die gelden naspelen. Eerst spelen ze de afspraak goed na; daarna doet een van de kinderen het fout en reageert het andere kind; vervolgens spelen ze de afspraak weer goed na. Laat tot slot de hele groep de afspraak nog een keer hardop herhalen. Doe dit bij alle locaties.

Houd een nagesprek over de afspraken. Vertel (of laat dit uit de kinderen komen) dat alle afspraken met elkaar te maken hebben. En dat ze allemaal bijdragen aan een leuke groep.

Elk kind mag nu een afspraak creatief op papier verwerken. Hoe kunnen ze de afspraak zo verwerken (tekenen/plakken) dat andere kinderen kunnen zien wat de afspraak is? Laat eventueel in duo's werken. Verdeel alle afspraken over de kinderen (of de duo's).

Kies tot slot met elkaar welke resultaten op de puzzelstukken van de lange strook papier mogen. Zo zijn alle afspraken voor iedereen zichtbaar in de groep.

WOENSDAG:**Wij begrijpen waarom de afspraken belangrijk zijn****Vorbereiding**

Voor deze opdrachten heb je de poppenkast en poppenkastpoppen nodig.

opdrachten

Speel zelf een voorstelling in de poppenkast met twee poppen. Pop A houdt zich opzichtig niet aan een van de afspraken binnen je groep. Pop B reageert hierop en betreft de kinderen in de groep erbij met deze vraag: 'Wat gaat er allemaal mis als (... naam pop A) zich niet aan de afspraak houdt? Waarom heeft de hele groep daar last van?'

Pop B vertelt dit daarna aan pop A die het nu goed probeert te doen. Is dat gelukt? Dan laten ze dat met een groot applaus horen!

Stimuleer de kinderen om nu zelf met de poppen verschillende afspraken uit te spelen in een van je hoeken. Zoek je inspiratie: ga dan naar www.kwinkopschool/kwinkhoek voor het speciale katern 'De Kwink-hoek'.

ONDERBOUW (vervolg)

DONDERDAG:**Wij houden ons aan de afspraken en spreken elkaar er op aan****Vorbereiding**

Leer de kinderen de volgende twee opzegversjes over afspraken.
Schrijf de teksten op grote, gekleurde puzzelstukken

Ah, fout...

*Ken je onze afspraak nog?
Weet je hoe die is?
Doe je 't fout? Dan zeg ik: stop!
Want anders gaat het mis.*

Ja, goed!

*Ken je onze afspraak nog?
Hou je je daaraan?
Doe je 't goed? Dan zeg ik: top!
Dat heb je goed gedaan.*

Opdracht

De kinderen maken allemaal een Afspraken-pet. Geef daarvoor allerlei kosteloos materiaal.

Bespreek hoe ze de pet kunnen maken en natuurlijk waarvoor die is. Want vanaf nu mag elk kind de komende tijd een deel van de dag zijn/haar Afspraken-pet opzetten. Heeft een kind die op? Dan mag het extra opletten wie zich goed of niet goed aan de afspraken in de groep houdt. Ze spreken de kinderen dan aan met een van de twee opzegversjes.

NB: Leer de kinderen ook op een positieve en goede manier reageren als ze op hun gedrag worden aangesproken met een versje. Dit kun je in de kring oefenen. Of gebruik hiervoor onderstaand versjes:

Antwoord bij fout

*Ja, ik ken de afspraak nog.
Sorry, dat ging fout.
'k Ga mijn best doen dat ik mij
aan de afspraak houd.*

Antwoord bij goed

*Ja, ik ken de afspraak nog.
Lief dat je dat zegt.
En bedankt voor 't compliment.
En dat meen ik echt.*

ONDERBOUW (vervolg)**VRIJDAG:**

Wij komen voor elkaar op en zijn samen aan zet

Vorbereiding

Voor deze opdrachten maak je kopieën van de tekeningen op bijlage 1a, 1b, 1c en 1d.

Opdrachten

Laat de kinderen reageren op de tekening van bijlage 1a. Wat zien ze? Welke emoties spelen een rol? Wie heeft misschien hulp nodig? Wie kan welke hulp vragen? Waarom is het belangrijk dat kinderen voor zichzelf en anderen leren opkomen? Wat heeft de groep daaraan? Wie is er 'aan zet' in deze situatie? Welk positief einde voor iedereen kunnen ze bedenken voor de situatie?

Vraag nu om drie kinderen de situatie van bijlage 1a uit te spelen.

Laat kinderen zo ook vrij spelen ontwikkelen op basis van de afbeeldingen van bijlagen 1b, 1c en 1d. Dat kan natuurlijk ook in een van de hoeken plaatsvinden.

Geef kinderen een kopie van een van de bijlagen 1a t/m 1d. Die plakken ze op een groot vel papier. Ze tekenen op de rest van het vel papier een positieve oplossing.

MIDDENBOUW

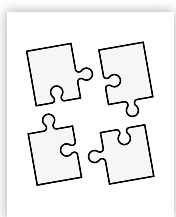

MAANDAG:

Wij kennen elkaar en zijn samen een groep

Vorbereiding

Geef de leerlingen in groepjes van vier een werkblad met daarop een complete puzzel. Print de puzzel op A3. Zie bijlage 2.

Opdrachten

Elk kind maakt in een omtrek van een puzzelstuk een getekend paspoort van zichzelf. Het moet daarbij zorgen dat zijn puzzelstuk aansluit op het puzzelstuk van andere kinderen in de groep zodat als alle puzzelstukken klaar zijn die samen tot een complete puzzelplaat gelegd kunnen worden. Daarmee is het ook meteen een energizer. Laat de leerlingen in groepjes van vier een puzzel maken. Op die manier is het aantal kinderen waarmee overlegd moet worden beperkt en de opdracht goed uitvoerbaar.

DINSDAG:

Wij hebben in onze groep duidelijke afspraken

Vorbereiding

Groepsafspraken doorspreken of duidelijk zichtbaar maken.

Opdrachten

De kinderen zitten in de kring. Eén kind is de spelleider (per ronde een ander kind). Dit kind speelt een groepsafpraak uit. Dit mag door uit te beelden of een beschrijving te geven. De kinderen in de kring spelen vervolgens het tegenovergestelde van de afspraak uit en proberen daar één gezamenlijke beweging of reactie van te maken. 'Niet rennen op de gang' wordt bijvoorbeeld 'Rennen op de gang' met stampende voeten op de grond in de kring enz.

Tot slot bedenkt de hele groep één gezamenlijke beweging/ reactie die past bij de juiste afspraak (dus niet het tegenovergestelde). Kunnen ze die ook verbeelden in een pictogram binnen de omtrek van een puzzelstuk? Teken dit op het digibord of laat leerlingen dit na afloop verwerken.

MIDDENBOUW (vervolg)

WOENSDAG:**Wij begrijpen waarom de afspraken belangrijk zijn****Vorbereiding**

Voor deze opdracht heb je een attriboot nodig met een buitenaards tintje.

Opdrachten

Tijdens dit spel staat het 'waarom-maanmannetje' centraal. De leraar kan deze rol op zich nemen maar dit kan ook één van de leerlingen zijn. Het waarom-maanmannetje vraagt bij alles 'maar waarom?'. De leraar introduceert steeds een nieuw onderwerp (bijvoorbeeld groepsafspraken of sfeer in de groep) waarbij het mannetje steeds opnieuw 'maar waarom?' zegt. De groep probeert zo goed mogelijk antwoord te geven. Lukt het ze het waarom-maanmannetje tevreden te stellen?

DONDERDAG:**Wij houden ons aan de afspraken en spreken er elkaar op aan****Vorbereiding**

Voor deze opdracht heb je vier petten nodig.

Opdrachten

Verdeel de klas in vier groepen (A t/m D) en laat elke groep in een hoek van het lokaal staan. De groepsafspraken (op papieren stroken geschreven) zijn verdeeld over de groepjes. Elke groep heeft 1 pet. Wie de pet op heeft bewaakt de groepsafspraken (bij elke afspraak wisselen van pet). Groep A begint. Eén of meer kinderen uit die groep spelen in de vrije ruimte de afspraak uit, maar zo dat ze er zich niet aan houden. De drie kinderen met de pet op in de groepen B, C en D stappen op die kinderen af en spreken hen daarop aan. Hoe doen ze dat? Welke taal hebben ze daarvoor? Hoe kan het beter of positiever? Hoe voelt het om dat te doen of aan te horen?

Laat zo alle afspraken en groepen aan bod komen.

MIDDENBOUW (vervolg)

VRIJDAG:

Wij komen voor elkaar op en zijn samen aan zet

Vorbereiding

Voor deze opdracht heb je de poster met de Kwink-slag 'Code Help' nodig. Zie bijlage 3.

Opdrachten

Code Help is één van de vijf Kwink-slagen uit de methode *Kwink*. Een Kwink-slag is een basistechniek om schoolbreed aan de vijf SEL-competenties te werken.

De Kwink-slag bestaat uit twee vragen: Zie je het? Doe je iets?

Zie je het? wil zeggen dat je goed om je heen kijkt en oog hebt voor anderen.

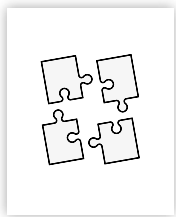
Doe je iets? stelt de vervolgvraag centraal, doe je iets met wat je ziet?

In deze opdracht plakken de kinderen één week lang post-its bij deze twee vragen. Als er iets is gebeurd waarbij ze iets hebben gezien en/of een ander hebben geholpen schrijven ze de situatie op een post-it en plakken die bij de poster. Neem elke dag een moment om hier samen even op te reflecteren.

BOVENBOUW (vervolg)**MAANDAG:****Wij kennen elkaar en zijn samen een groep****Vorbereiding**

Geef de leerlingen in groepjes van vier een werkblad met daarop een complete puzzel. Print de puzzel op A3. Zie bijlage 2.

Opdracht

Elk kind maakt in een omtrek van een puzzelstuk een getekend paspoort van zichzelf. Het moet daarbij zorgen dat zijn puzzelstuk aansluit op het puzzelstuk van andere kinderen in de groep zodat als alle puzzelstukken klaar zijn die samen tot een complete puzzelplaat gelegd kunnen worden. Daarmee is het ook meteen een energizer. Laat de leerlingen in groepjes van vier een puzzel maken. Op die manier is het aantal kinderen waarmee overlegd moet worden beperkt en de opdracht goed uitvoerbaar.

DINSDAG:**Wij hebben in onze groep duidelijke afspraken****Opdrachten**

Verdeel de klas in groepjes van vijf kinderen. Elke groep krijgt dezelfde opdracht: 'Je wordt gedropt op een onbewoond eiland. Daar staat een kist klaar met vijf dingen erin. Jullie mogen aangeven welke dingen dat moeten zijn. Je verblijft 100 dagen op het eiland. Welke afspraken gaan jullie maken op dat eiland om die 100 dagen zo goed mogelijk door te komen?' Laat die afspraken zien in een kort rollenspel en zorg dat de vijf dingen in de kist daarin een rol spelen.

Als elk groepje het spel heeft laten zien, probeert de hele groep daar de beste gezamenlijke afspraken uit te halen voor leven op dat onbewoonde eiland.

Nagesprek: Welke afspraken hebben wij in de groep? Zijn die duidelijk genoeg voor iedereen? Welke afspraken kunnen misschien wel weg? Welke zeker niet?

BOVENBOUW (vervolg)**WOENSDAG:****Wij begrijpen waarom de afspraken belangrijk zijn****Vorbereiding**

Voor deze opdracht heb je post-its nodig met stevige 'lijm' (of extra plakband).

Opdrachten

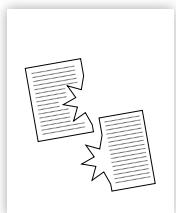
Alle kinderen zitten in een kring. Plak bij elk kind een post-it op de rug met daarop het cijfer 1, 2, 3, 4, 5, 6 of 7 (afhankelijk van de grootte van de groep; vier kinderen krijgen telkens hetzelfde cijfer opgeplakt). De kinderen weten hun cijfer niet. Zeg alleen: 'Er staat niks gek op'. Nu gaat het regelloze spel beginnen, behalve deze twee regels: niet praten en niet mimen. Zeg ook niet wat de bedoeling is en observeer wat er gebeurt.

Nagesprek: Wat gebeurde er, hoe voelde je je, waarom zijn afspraken belangrijk?

Verwerking van deze energizer: in de groepjes met dezelfde cijfers bespreken ze het 'waarom' van afspraken die in de groep gemaakt zijn en wat de positieve effecten daarvan zijn voor de groep.

DONDERDAG:**Wij houden ons aan de afspraken en spreken er elkaar op aan****Vorbereiding**

Voor deze opdracht heb je een bijlage 4 nodig.

Opdrachten

Verdeel de klas in tweetallen. Geef de kinderen de opdracht om zo snel mogelijk hun knie of elleboog tegen andermans knie of elleboog aan te houden. Vertel dat ze in dit tweetal gaan samenwerken. Elk duo krijgt een groepsafpraak die in de klas/school geldt. Die schrijven ze op een groot vel papier, in de vorm van een puzzelstuk. Aan de andere kant van het vel (ook in een puzzelstuk, die aansluit op het andere puzzelstuk) schrijven ze op, op welke manier ze iemand aan gaan spreken die zich niet aan de groepsafpraak houdt. Laat dit zo kort, duidelijk en positief mogelijk formuleren.

Nagesprek: Laat de kinderen gezamenlijk een manier van aanspreken kiezen die hen het meest aanspreekt. Laat die manier van aanspreken eventueel een aantal keer oefenen in de kring.

BOVENBOUW (vervolg)

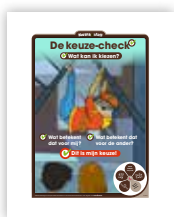

VRIJDAG:

Wij komen voor elkaar op en zijn samen aan zet

Vorbereiding

Voor deze opdracht heb je de poster met de Kwink-slag 'Code Help' nodig. Zie bijlage 5.

Opdrachten

Code Help is één van de vijf Kwink-slagen uit de methode Kwink. Een Kwink-slag is een basistechniek om schoolbreed aan de vijf SEL-competenties te werken.

De Kwink-slag bestaat uit twee vragen: Zie je het? Doe je iets?

Zie je het? wil zeggen dat je goed om je heen kijkt en oog hebt voor anderen.

Doe je iets? stelt de vervolgvraag centraal, doe je iets met wat je ziet?

In deze opdracht plakken de kinderen één week lang post-its bij deze twee vragen. Als er iets is gebeurd waarbij ze iets hebben gezien en/of een ander hebben geholpen schrijven ze de situatie op en plakken dit bij de poster. Neem elke dag een kort moment om hier samen op te reflecteren.

Theoretische achtergrond over pesten

Kwink gelooft in de kracht van preventie. Daarom besteden we ook in de Week Tegen Pesten meer aandacht aan de kracht van de groep in plaats van het veel over pesten te hebben. In dit hoofdstuk een korte theoretische achtergrond.

Dit is pesten:

- het gebeurt voortdurend: bewust en herhaaldelijk;
- er is sprake van ongelijkheid: in macht, kracht of status;
- het slachtoffer kan zich meestal niet verdedigen.

Pesten is een probleem van de groep, iets waar iedereen verantwoordelijk voor is. De groep moet verantwoordelijkheid nemen voor een prettige sfeer in de klas en niet meegaan met een pester. Kinderen die niet meedoen met pesten maar óók niet ingrijpen, spelen vaak de belangrijkste rol. Zonder hen heeft de pester geen publiek, en niet ingrijpen maakt dat de gepeste zich nog eenzamer voelt.

Deze tekst is in de bovenbouw ook op het digibord te gebruiken.

Laat het slachtoffer een dagboek bijhouden en bespreek dat. Zo krijg je inzicht in de belevingswereld van de leerling.

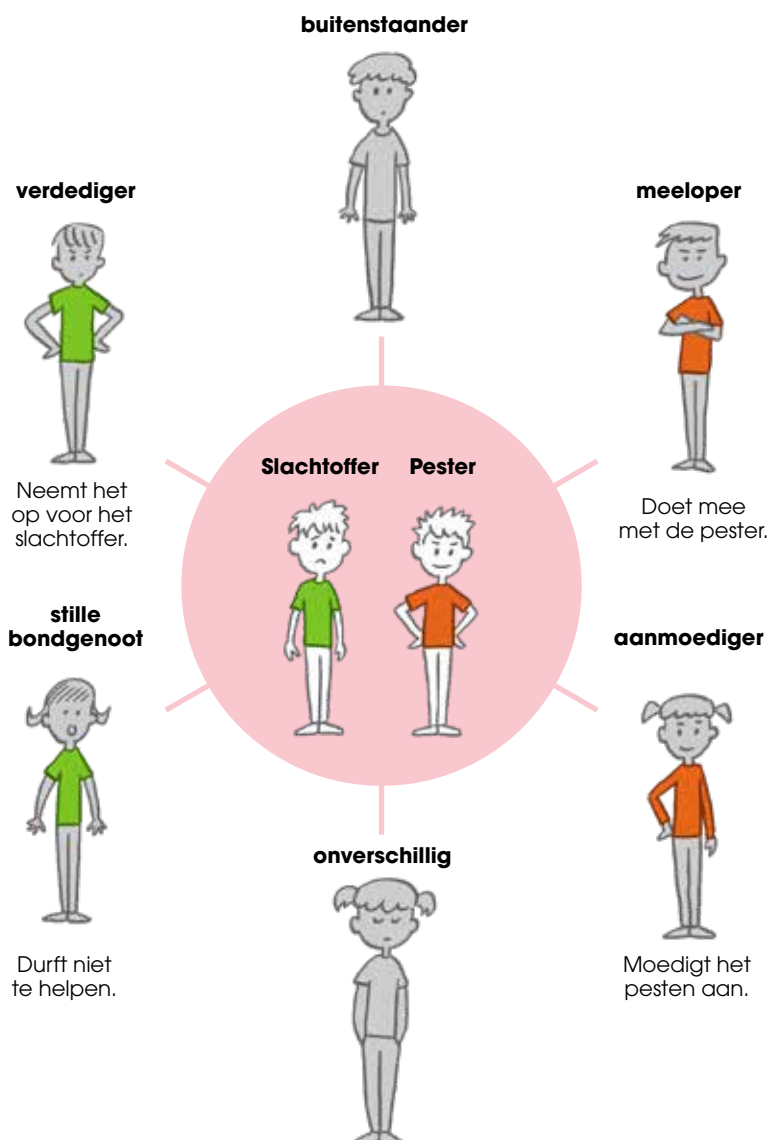
Fysiek, verbaal en sociaal pesten worden anders beoordeeld door leraren (Bauman & Del Rio, 2006). Wees bewust dat het een natuurlijke impuls is om sociaal pesten minder streng te veroordelen. De gevolgen hiervan worden vaak onderschat.

Help het slachtoffer sociaal weerbaarder te worden.

Help de dader om sociaal vaardiger te worden.

Zorg voor zicht op de hele situatie. Welke leerlingen hebben invloed op het pesten?

Welke rol heb jij? Heb jij zicht op de situatie?

Meer weten over de Week Tegen Pesten? Ga naar www.weektegenpesten.com.

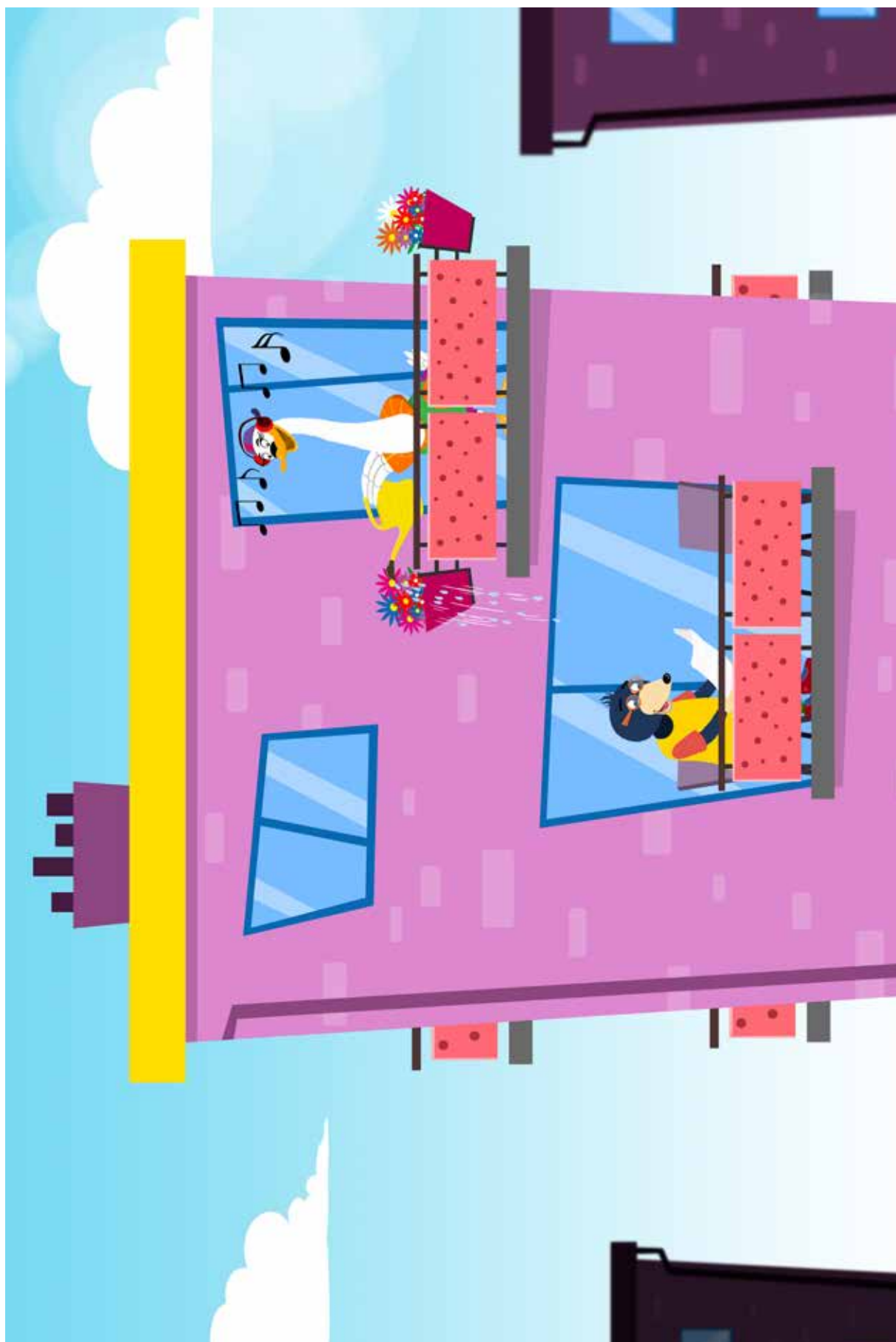
De Stichting School & Veiligheid heeft *Kwink* ook vermeld op haar website.

Meer weten over *Kwink*? Ga naar www.kwinkopschool.nl of benader een onderwijsadviesdienst bij u in de regio. Op de website van Kwink ziet u met welke onderwijsadviesdiensten *Kwink* samenwerkt.

Samenstelling en teksten:

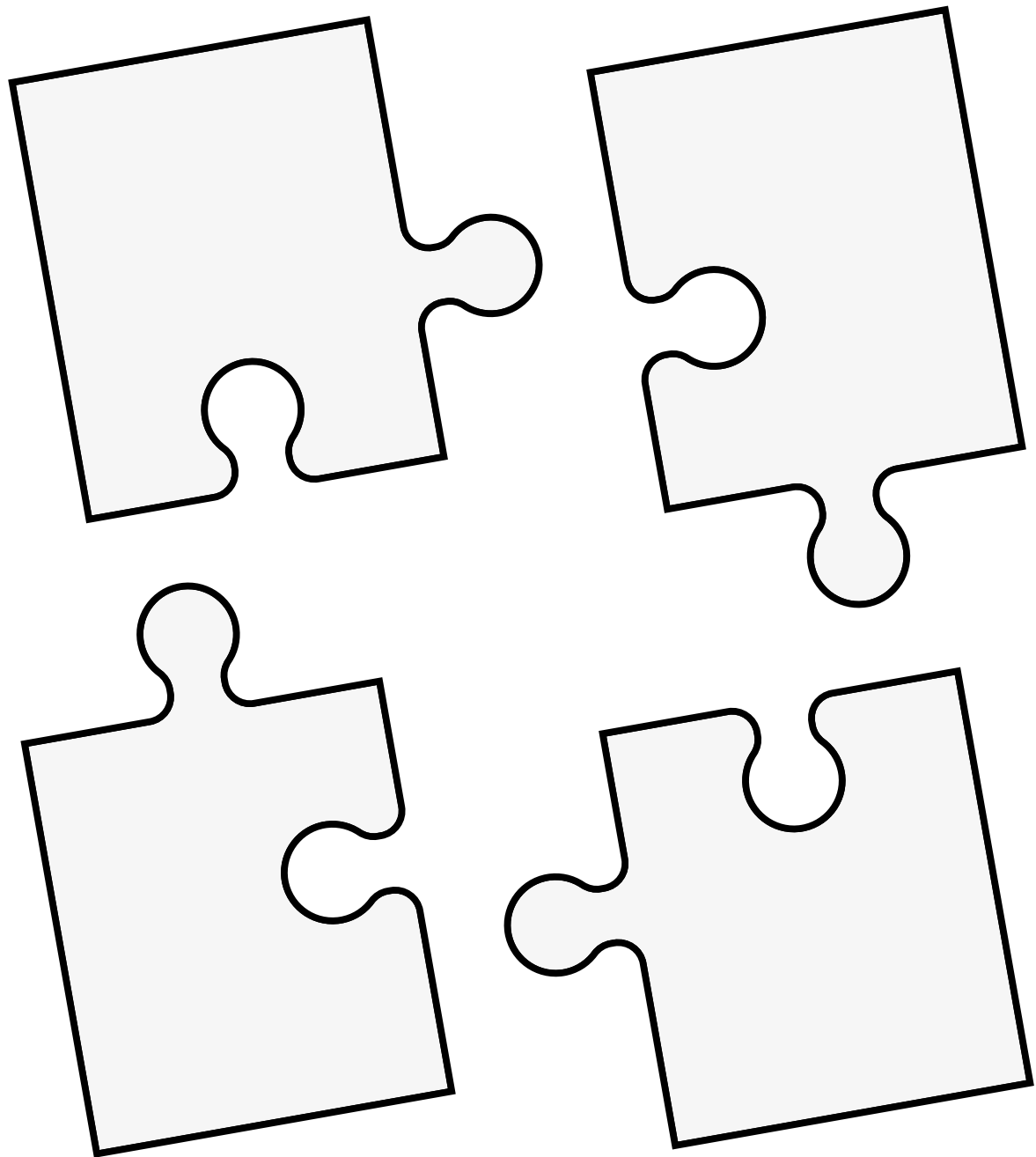
Gerard van Midden en Wouter Siebers

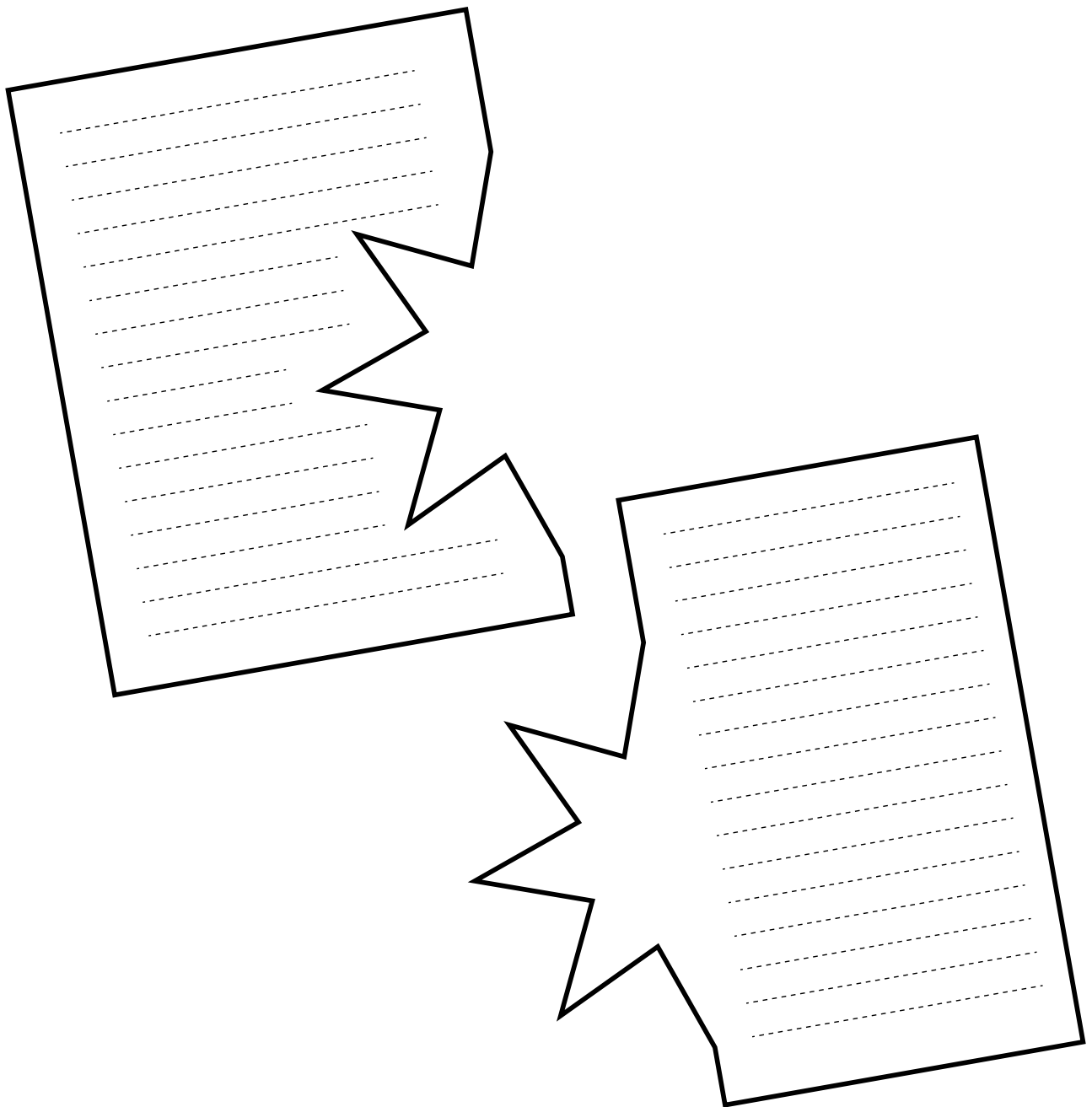

Kwink•slag

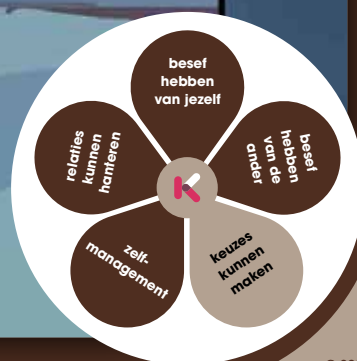
De keuze-check

 Wat kan ik kiezen?

 Wat betekent dat voor mij?

 Wat betekent dat voor de ander?

 Dit is mijn keuze!

Deze Kwink-slag hoort bij de methode Kwink voor sociaal-emotioneel leren, een uitgave van **kwintessens**

© 2019

Pesten structureel aanpakken?
Kijk op **www.kwinkopschool.nl**

Meer lessuggesties tijdens deze themaweek?
www.weektegenpesten.com

Een goede en krachtige week toegewenst!

Nog geen
Kwink-abonnement?
Probeer Kwink gratis uit.
Vraag een proefabonnement
aan. Dan kan de hele school
een aantal weken gratis met
Kwink aan de slag.

Ga naar:
www.kwinkopschool.nl

Tot ziens!

kwintessens

Berkenweg 11
3818 LA Amersfoort

VOOR SOCIAAL-EMOTIONEEL LEREN

www.kwinkopschool.nl